Reseberättelse Helsingfors, Finland, oktober 2022

Bakgrund

Finland har en högklassig skolhälsovård som regleras i *Hälso- och sjukvårdslagen* (1326/2010) samt *Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga* (338/2011). Det är lagstiftat att elever ska få ta del av tre omfattande hälsoundersökningar i grundskolan, i årskurs 1, 5 och 8, samt en hälsoundersökning i gymnasiet. Dessa ska göras av en skolläkare i samarbete med en hälsovårdare (skolsköterska). Utöver dessa omfattande hälsoundersökningar ska elever få genomgå årliga hälsoundersökningar med vårdnadshavare utförda av hälsovårdare. Deltagandet i hälsokontrollerna är frivilligt, men missar eleven eller familjen kontrollen ska hälsovårdaren eller läkaren försöka utreda behovet av stöd hos dem som inte deltar.
Kvalitetsrekommendation för skolhälsovården definierar vad som krävs för att kunna erbjuda elever lika tillgång till skolhälsovård nationellt. Den beskriver vilka förutsättningar som krävs för att trygga verksamheten avseende tillgänglighet och struktur. Rekommendationer kring personaldimensionering, antal läkarundersökningar eleven ska erbjudas, hur tjänsterna förblir tillgängliga för eleverna, elevens rätt till en individuell plan för hälsa och välbefinnande beskrivs. Rekommendationerna krävs för att främja hälsan och välbefinnandet hos barn och ungdomar samt för att förebygga ohälsa och utslagning. Skolläkaren ska kunna ägna en veckoarbetsdag per högst 500 elever och en heltidsanställd läkare inom skolhälsovården ansvarar för högst 2100 elever. För skolhälsovårdare är rekommendationen högst 600 elever per heltid skolhälsovårdare. Rekommendation för studerandehälsovården (gymnasieskola) är högst 2500-3000 studerande per heltid studerandehälsovårdsläkare.
I Finland finns det nationella riktlinjer för skolläkare och hälsovårdare verksamma inom skolhälsovården, *NEUKO databas, Instruktioner för barnrådgivning och skol- och elevhälsovårdspersonal*. Databasen uppdateras kontinuerligt och innehåller riktlinjer, rekommendationer och blanketter så att hälsoundersökningarna kan utföras enhetligt nationellt.
I Sverige styr *Skollagen* (2010:800) elevhälsans omfattning och uppgifter. Enligt *Skollagen* ska alla elever i grundskolan, grundsärskolan och specialskolan erbjudas minst tre hälsobesök och i gymnasieskolan minst ett hälsobesök. Det saknas lagreglering kring skolläkarens medverkan. Det ska finnas *tillgång till* skolläkare och skolsköterska, men det saknas rekommendationer kring personaldimensionering. *Vägledning för Elevhälsan* är ett stödmaterial som ger förslag på vad som kan ingå i ett hälsobesök. I Sverige saknas det nationella riktlinjer för elevhälsans medicinska insatser, en metodbok.

Studiebesök

Svenska Skolläkarföreningen representerades av ordförande Pernilla Gudmundsson, specialistläkare i skolhälsovård och allmänmedicin, vetenskaplig sekreterare Anna-Karin Söderström, specialistläkare i skolhälsovård samt kassör Joachim Sandberg, specialistläkare i barn- och ungdomsmedicin och skolhälsovård under studiebesöket.
Syftet med studiebesöket var att utbyta information och erfarenhet kring det svenska respektive finska skolhälsovårdssystemet med fokus på skolläkarens roll.
Möte med skolhälsovårdsöverläkare Tiina Remes och Saara Heinänen ägde rum på Kivelä sjukhus, Helsingfors. Vi presenterade respektive lands system för skolhälsovård på både organisatorisk nivå och detal jnivå samt diskuterade vilka förutsättningar vi har för att främja

barn och ungdomars hälsa och välbefinnande samt förebygga ohälsa. I Helsingfors har en skolläkare ansvar för 3000 elever/heltidstjänst samt skolsköterska ansvarar för 500 elev/heltidstjänst. I deras uppdrag ingår förutom de lagreglerade omfattande hälsoundersökningarna även tex uppföljning inklusive läkemedelsförskrivning till elever med ADHD diagnos. I Finland har hälso- och sjukvården och skolhälsovården ett gemensamt journalsystem vilket förenklar det administrativa arbetet.
Möte med skolläkare och skolsköterska från Skooppi, den finska Skolläkare- och Skolsköterskeföreningen ägde rum under middagsmöte i Lasipalatsi, Helsingfors. Ordförande Hannele Kallio, överläkare, specialläkare Åbo, vice ordförande Anu Mähönen, bitr överläkare, specialläkare Tavastehus, sekreterare Anneli Ignatius, ungdomsläkare, skol- och barnrådgivningsläkare Tusby, Antonia Carlberg, avdelningsskötare skol- och studenthälsovården Kyrkslätt samt utbildningssekreterare Merja Saarinen, barnläkare Helsingfors medverkade från Skooppi.
Under båda mötena användes svenska språket. Svenska Skolläkarföreningen och Skooppi har haft samarbete tidigare för att utbyta erfarenheter. Båda föreningarna är medlemmar i det europeiska nätverket EUSUHM, European Union for School and University Health and Medicine, där organisationer och forskningsinstitutioner från 13 europeiska länder samverkar kring frågor rörande skolhälsovård samt hälsa och välbefinnande hos barn och unga. Skooppi, som grundades 1963, är en ideell förening vars syfte är att upprätthålla och utveckla skol- och studerandehälsovårdens professionella kompetens samt att stödja och främja forskning och utveckling inom dessa områden. Yrkesverksamma inom elev- och studentvården kan bli medlem. Skooppi anordnar två seminarier varje år samt fungerar som expertpanel i olika frågor som rör skol- och studerandehälsovård eller elev/studerandevård. Svenska Skolläkarföreningen är en ideell förening vars ändamål är att främja skolhälsovårdens utveckling vad avser forskning och utbildning samt hälso- och sjukvård för barn och ungdomar i skolåldern. Svenska Skolläkarföreningen anordnar två sammanhängande utbildningsdagar, Skolläkardagarna, varje år samt även webinarium. Liksom Skooppi fungerar styrelsen som expertpanel i olika frågor, tex remissutlåtande, referens/arbetsgrupp åt myndigheter.

Sammanfattning
Studiebesöket var mycket givande, innehållsrikt och trevligt. Innan studiebesöket hade vi studerat den lagstiftning, rekommendationer samt metodbok som styr den finska skolhälsovården. Presentationer samt diskussioner gav fördjupad lärdom och förståelse för våra länders olika system samt skolläkarens roll i respektive länder.
En beskrivning av hur skolhälsovården fungerar i Finland, med fokus på skolläkarens roll samt en jämförelse med Sverige är sammanställt i *Skolhälsovård i Finland - en studie av den finska skolhälsovården* (Pernilla Gudmundsson, specialist i skolhälsovård och allmänmedicin 2022-10-29). Arbetet har gjorts av inhämtad information utifrån finska styrdokument, lagtexter, kvalitetsrekommendation och metodhandboken för finsk skol- och studerandehälsovård samt från den information studiebesöken resulterade i.
En förstudie kring tidig identifiering av skolsvårigheter i skolan finns i arbetet *Skolläkarspecialistens möjlighet att tidigt identifiera elever med neurologiska utvecklingsavvikelser. En förstudie i form av kvalitetsuppföljning i egen kommun.* (Anna-Karin Söderström, specialist i skolhälsovård, 2022-10-25).

Pernilla Gudmundsson
Ordförande Svenska Skolläkarföreninge
2022-11-07